

OPVOEDING EN ONDERWIS

Het Rapport inzake het Leerboek voor de Catechisatiën.

I.

Dit rapport, dat tijdig vóór de Generale Synode aan de kerken werd toegezonden, bevat 3 pagina's rapport in engeren zin en vervolgens 55 pagina's vragenboek.

Gelijk men weet, is het ontstaan, doordien de Generale Synode van 1930 deputaten benoemde, die een soort jury zouden vormen om de proeven van leerboeken, die bij hen zouden worden ingezonden, te beoordeelen.

Deputaten schrijven het volgende:

„Met groote dankbaarheid konden zij na 1 Augustus 1932 aan de kerken mededeelen, dat hun een zestel proeven voor een leerboek was toegezonden. Het beoordeelen van dit zestel vorderde heel wat tijd.

Het viel deputaten niet gemakkelijk tot een keuze te komen, omdat er meer dan één proeve was ingeleverd, waarover hun oordeel gunstig kon zijn.

Een en ander had tengevolge, dat zij niet voor den datum, door de Synode vastgesteld, de proeve, die door hen het meest geschikt werd geoordeeld, aan de kerken konden toezenden.

Zij bieden voor deze vertraging hun verontschuldiging aan.

Zoals gezegd, viel het niet gemakkelijk, uit de ingekomen proeven een keuze te doen.

Na ampele bespreking zijn deputaten tot een gemeenschappelijke conclusie gekomen. Eenparig zijn zij van oordeel, dat de proeve, ingezonden onder het motto „Eucharistie“ de voorkeur verdient.

Voor zij echter hun gemotiveerd oordeel over deze proeve kenbaar maken, achten zij zich verplicht, zij het dan ook in het kort, aan te geven, wat hen ten slotte tot het ter zijde leggen van de andere proeven bewoog.

Over drie van de ingezonden ontwerpen waren zij het al spoedig met elkander eens, dat deze niet voor aanbeveling in aanmerking konden komen, al werd daarin ook heel veel goeds gevonden.

1. „Luctor et Emergo“. Deze proeve bestaat alleen uit vragen en antwoorden en is in de behandeling van de stof veel te beknopt.

2. „Pro Ecclesia et Juventute“. Een proeve waaraan veel werk werd besteed. Zij behandelt de leer der waarheid, inhoud van de bijbelboeken, gewijde geschiedenis, kerkgeschiedenis, iets over archeologie en ook nog, zij het dan zeer in het kort, zendingsgeschiedenis. Het doet deputaten leed te moeten verklaren, dat door deze uitgebreidheid de inhoud te veel schade leed.

3. „I Volmaakte wordt op aarde niet gevonden“. Ook een niet onverdienstelijke proeve. Zij werd niet terstond compleet ingezonden. Toen later het vervolg inkwam onthaken nog enkele dingen. Een en ander versterkte deputaten in hun meening, dat trots het vele goede, dat in dit ontwerp werd gevonden, het den auteur bij de samenstelling aan genoegzamen tijd voor rustige bezinning had ontbroken.

4. „Credo“. Een zeer verdienstelijk ontwerp, waaraan veel zorg werd besteed. Bij de uitgebreide bespreking van deze proeve bleek echter, dat naar het oordeel van uw deputaten, heel wat wijzigingen zouden moeten worden aangebracht, zouden zij haar met vrijmoedigheid bij de Synode kunnen aanbevelen. Zij zouden echter een poging hebben aangewend, met den auteur de gewenschte wijzigingen te bespreken, indien hij hen nog niet twee zeer verdienstelijke ontwerpen waren ingekomen.

5. „In elk verbond zijn twee deelen begrepen“. Ook over deze proeve was het oordeel uwer deputaten zeer gunstig, maar zij werd in opzet en uitwerking toch in de schaduw gezet door de proeve „Eucharistie“.

Deputaten konden aan hun opdracht geen vrijmoedigheid ontleenen, aan uw Synode drie proeven aan te bieden, om daarbij in een gemotiveerd rapport aan te geven, waarom zij „Eucharistie“ No. 1, „In elk verbond zijn twee deelen begrepen“ No. 2 en „Credo“ No. 3 plaatsten.

Zij meenen in overeenstemming met hun opdracht te handelen door het aangeven van de gronden, waarop zij de proeve „Eucharistie“ bij u aanbevelen.

Vooraf willen zij echter een tweetal opmerkingen maken:

1. Als een bezwaar tegen deze proeve zou kunnen worden ingebracht, dat zij niet heeft de theologische volgorde, die door de Synode van Utrecht de meest gewenschte werd geoordeeld.

Waar echter de Synode van Arnhem de inzenders aan niets bond, waren uw deputaten van oordeel, dat het niet volgen van de theologische orde niet als een overwegend bezwaar mocht worden aangemerkt.

2. Ook tegen deze proeve, zooals zij ingezonden werd, hadden deputaten nog al bedenkingen, die echter door wijzigingen en aanvullingen konden worden weggenomen. Zij besloten dan ook, na rijp beraad, het zegel der pseudonimiteit te verbreken, om daardoor in de gelegenheid te komen met den auteur de gewenschte wijzigingen en aanvullingen te kunnen bespreken.

Toen het bleek, dat de inzender tegen dezen gang van zaken geen bezwaar had, maar dezen zelfs op hoogen prijs stelde, hebben deputaten van de hun geboden gelegenheid een ruim gebruik gemaakt en zijn in overleg met den auteur de gewenschte veranderingen en aanvullingen aangebracht.

6. Zoo bieden zij u dan de proeve aan, die inkwam onder het motto „Eucharistie“.

De gronden, waarop zij deze proeve aanbevelen, zijn de volgende:

1. Zij oriënteert zich bij de behandeling van de stof aan het „Onze Vader“ en heeft hierdoor iets eigens.

2. Zij plaatst zich, zooals uit de eerste vraag reeds aanstonds blijkt, geheel op den grondslag van het verbond der genade.

3. Zij ontkomt hierdoor aan het gevaar van een intellectueel betoog met een piëtistischen inslag.

4. Zij draagt in haar vragen en antwoorden een belijdend karakter, terwijl deze alle nitmunten door korthed en duidelijkheid.

5. Zij geeft in de toelichting, die onder elk antwoord gevonden wordt, de hoofdzaken aan, en biedt daardoor aan den catecheet een groote mate van vrijheid bij de behandeling van de stof.

6. Zij sluit zich in haar wijze van uitdrukking zoo nauw mogelijk bij den catechismus aan.

7. Zij verwijst na elke toelichting naar de gereformeerde belijdenisschriften en geeft daarna aan wat als controversieel dient behandeld te worden.

Hiermede meenen deputaten aan hun opdracht te hebben voldaan.

Zij stellen u voor, mocht dit leerboek ook uw goedkeuring wegdragen, de uitgave aan den auteur over te laten en haar van een aanbeveling door de Synode te voorzien.

Over dit rapport en over het leerboek, dat daarop volgt, willen wij in eenige artikelen handelen.

Wij willen dat doen op zulk een wijze, dat wij het leerboek speciaal bezien vanuit het gezichtspunt van de methodiek.

Misschien zouden er ook wel opmerkingen te maken zijn in dogmatisch opzicht, maar om twee redenen willen wij deze opmerkingen achter houden. In de eerste plaats, omdat steeds op een kleine honderd vragen hier of daar wel een opmerking is te plaatsen over de dogmatische formulering. En in de tweede plaats, omdat, zooals bliken zal, de hoofdbezwaren tegen dit leerboek voortkomen uit den vorm, waarin het ons werd aangeboden.

Met het oog daarop plaatsen wij deze artikelen dan ook niet onder „Kerkelijk Leven“, maar onder „Opvoeding en Onderwijs“. Juist de methodisch-didactische vragen hebben bij de bespreking van dit leerboek onze aandacht.

* * *

Maar vooral willen wij toch ook nog een paar andere opmerkingen maken. In de eerste plaats meenen wij, dat deputaten geen gelukkigen greep gedaan hebben door het zegel der pseudonimiteit te verbreken. Immers nu ontstond een leerboek gedeeltelijk van den ontwerper, gedeeltelijk van deputaten. Deputaten hebben een ruim gebruik gemaakt van de gelegenheid, die hun geboden werd, om wijzigingen en aanvullingen voor te stellen, zeggen zij zelf.

Maar stel nu eens voor, dat een andere inzender nog meer veranderingen toegelaten had, had men dan niet even goed nr 2 kunnen kiezen? Of nr 3? Of wel het „Pro Ecclesia et Juventute“, dat voornamelijk om zijn uitgebreidheid werd verworpen?

Wij hebben den indruk, dat de wijze van doen van deputaten zeer ongebruikelijk is en inderdaad door ernstige bezwaren wordt gedrukt, vooral bezwaren uit een oogpunt van billijkheid tegenover andere inzenders. Maar dat niet alleen. Als straks dit leerboek wordt uitgegeven, wie is dan de schrijver? Naar onze meening is ook de schrijver zelve in een niet geringe impasse gekomen.

Bovendien hebben, nu de naam van den schrijver aan deputaten bekend is, alle invloeden, die men bij de methode der pseudonimiteit inzending wilde uitschakelen, weer hun volle kracht. Al te spoedig zullen er mensen zijn, die oordeelen, dat op deze wijze toch een geheel objectieve verdediging van het rapport door deputaten minder gemakkelijk gaat dan wanneer zij a den naam van den schrijver niet kenden en b. zelf part noch deel hadden aan de samenstelling van het leerboek.

* * *

De eerste grond, die deputaten noemen, waarom dit leerboek is aan te bevelen, is, dat het iets eigens heeft, doordien het zich oriënteert bij de behandeling van de stof aan het „Onze Vader“.

Dit is voor dit leerboek niet iets eigens, in dien zin, dat het origineel is. In de Middeleeuwen zijn er verscheiden leerboeken geweest, die zich op dezelfde wijze oriënteerden. Wat deputaten dan ook bedoelen met het eigene van dit leerboek als grond van aanbeveling, is ons niet recht duidelijk. Alle werk heeft iets eigens. Maar dat eigene moet toch in zichzelf te prijzen zijn. Anders is het geen grond voor aanbeveling. En deputaten hebben niet aangetoond, dat het aanbevelenswaardig is, het „Onze Vader“ te nemen als oriënteerende lijn.

En tenslotte stappen deputaten al te gemakkelijk heen over het feit, dat te niet de theologische orde werd gevolgd, en 2e dat andermaal de vraag-antwoord-methode opgeld doet.

Maar over de laatste punten spreken wij een volgend maal bij de eigenlijke behandeling van het leerboek nog wel nader.

J. W.

PERSSCHOUW

Calvin, geen verschil ziende tusschen 'n afgod en God.

In het „Algemeen Weekblad“ trof ik een recensie van H. P. Wolmarans, Die Mens naar die Beeld van God. Uit dit boek wordt in bedoeld orgaan een en ander aangehaald. Ik neem een passage uit de recensie over:

Bij zijn bespreking van kerkvaders, reformatoren e.a. wordt aan Luther de eerepalin gereikt. Voorzover hij dezen kerkhervormer de anthropologie van Aristoteles en Plotinus het veld moet ruimen voor de psychologie des geloofs, is daar reden voor. Die worden hier grondiger opgeleid dan bij de Gereformeerden. Van dien gezichtshoek uit gezien, is er bij Calvin meer humanisme. — Toch acht ik de kritiek, die in verband daarmee op den hervormer van Genève geëffend wordt, onbillijk. Kuyper en Bavinck moeten ook menige veer laten, maar Calvin moet zich toch 'rmeest laten welgevallen. Omdat Calvin een natuurlijke godakennis aanneemt, concludeert de schrijver, „dat Calvin geen verschil, geen principieel verschil kan maak nie tussen 'n afgod en God“ (105).

Heel kras is vooral 't volgende: „Die eerste punt van groot belang wat ons in verband met Calvin moet opmerk is, dat die grote wezenskeiding, die absolute verschil tusschen Skepper en skepsel, God en mens, Ewigheid en tyd, wat ons by beide Luther en Zwingli (bybels) geïnd het, by Calvin helemaal ontbreekt“ (104). En dat hij de meening van Fairbairn, dat Calvin een even zuiver Pantheïst is als Spinoza, enkel „te kras“ noemt (blz. 108).

Het „Algemeen Weekblad“ noemt deze uitlatingen „aberraties van een gezond historisch oordeel“. Ik ben het met het orgaan dezen keer heelemaal eens. Men krijgt een vreemd gevoel, als men bedenkt, dat hier een dissertatie van Groningen voor ons ligt.

Natuurlijk bedoel ik hiermee allerminst, het werk zelf te typeeren; dat zou eerst kunnen in een algemeene beoordeeling, die mij thans nog niet mogelijk geweest is. Ik beperk me dus tot dit enkele puntje. Dat evenwel van de grootste betekenis is.

Over het Wilhelmus.

Er is onzekerheid in het zingen van den laatste regel van ons volkslied. „De School met den Bijbel“, in een artikel van den heer H. C. Feenstra, vertelt ervan:

Welke die fout is? De laatste regel.
Men zingt bijna altijd:

6 7 | 1 1 1 7 | 1 • •

Daardoor ontstaat, zegt J. N. B. in „De Lofstem“, het gehik: „He-heb ick al-tijt ghe-eert“. Zoo staat het in vele bundels, zelfs ook nog in de nieuwe, 4e druk van „Ons Liedboek“ door Pelsers-Van Zanten-Smink. Zoo is dus deze fout ingeroest en zoo weinig is er publiciteit gegeven aan wat ik straks nog hierna heb toe te voegen, dat het foutieve den heeren Van Zanten en Smink zelfs schijnt ontgaan te zijn.

Evenzoo is het met de laatste uitgave van „Kun je nog zingen“.

Hoe is die fout toch ontstaan?

Ja, wie zal dat uitmaken. In heel oude bundels komt zij al voor. Ik geloof, dat zij haar oorsprong te danken heeft aan het feit, dat het zingen van de laatste regels van andere coupletten, b.v. „In mijnen regiment“ van het 2e en „Die my mijn hert door-wont“ van het 6e couplet op de wijze, zooals het moet, een onnatuurlijke klemtoon krijgen.

Dat is echter weer niet het geval met de laatste regel van het 14e couplet: „'t Sal hier haest zijn ghe-daen“.

?

Vele jaren is er over deze fout nooit gesproken.

Maar ten slotte viel het op, dat door muziekkorpsen, ook de militaire, deze laatste regel nog weer anders gespeeld werd, dan door het publiek werd gezongen. Er werd gespeeld:

6 7 | 1 3 2 • 1 | 1 • •

En er werd gezongen:

6 7 | 1 1 1 7 | 1 • •

Dat klonk afschuwelijk samen. Daar moest een einde aan komen!

Daarom is door één onzer vorige Ministers (van Oorlog naar ik meen) een commissie benoemd, die advies zou uitbrengen ter oplossing van deze onwel-luidendheid in ons Volkslied. In die commissie zaten de heeren Joh. Wagenaar, Louis Boer (thans L. Walther Boer) en Arnold Spoel, allen iedereen welbekend.

Deze brachten de Ministerraad advies uit, luidend, dat de laatste regel moest zijn:

6 7 | 1 1 7 | 1 • •

Heb ick al - tijt ghe - eert.
In mij - nen re - gi - ment.
Die mij mijn hert door - wont.
't Sal hier haest zijn ghe - daen.

Om te onthouden.

Over de „eenige gezangen“.

De P. v. Dijk schrijft in Kroniek „Geref. Theol. Tijdschrift“:

Wat zijn we in de moties, die naar Middelburg gedirigeerd worden — IJmuiden heeft 't kind bij den luijsten naam genoemd — bang om onze wat conservatieve broeders pijn te doen; en wat loopen we de

uit het ei, in schijn kwam. i had men niet

veek tot week, enblik gekomen n — te dooden, waren op één vond zich zelfs afgescheidenen

De z.g. gerefor- ter niet willen synodalen zijn zaak tot het en burgerlijken

u voorts deze

gehouden gaan. n dit jaar ge- eide: er zijn der vijf predi- te te Amster- le, klonden de geschied, zoo Nederland be- ind in die ge- wist men, dat macht was ge- thte men een e partijen. Zij ming tot over- nd in den ker- lie macht heb- j wist het ge- tandeweg den der diakonie- terkelijke goe- te zuiveren i, en te doen ren, die haars van nood zou was, kwam de inmiddeels het lijke goederen abonden werd nen, die zich mulieren van aad door de i zijn streven, wordt opeens fachtig kerke- p dien Maan- jes volk ver- op Den Dam, n, smeden en n kamers en n ieder vroeg oeleven? Men nanw in de i langen tred, lers roepende i Een staats-

lam had, met gd en de mo- en nu weder

uari, worden u de Nieuwe te verdrijven, hief en alle achtigen. De rer „het ker- t stadhuis is ditie is ont- verdubbelde de Regeering shouden van ordt gewaar- is dat alle adienstonder- un loon wel ngen. iorste predi- Universiteit laatste tonen s verstorven t de diepte“. ks niet om- wijl de offi-

zoo vervolgt 9, staan in geschorsten zij weldoen en het zeg- se. De twee mogen dien er niet zoo rs aanmati- onze goede

LLMANN.